

**CULTURAL EXCHANGES PROGRAMME
BETWEEN
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF INDIA
AND
THE GOVERNMENT OF ROMANIA
FOR THE PERIOD 2022-2027**

The Government of the Republic of India and the Government of Romania (hereinafter jointly referred to as "Parties" and individually as "Party");

RECALLING the scope of implementation of the *Agreement on Cultural Relations between the Government of the Republic of India and the Government of the Popular Republic of Romania*, signed in New Delhi on 30th April, 1957; and

DESIRING to strengthen the friendly links between the Parties in order to deepen cultural relations between them;

Have agreed on the following *Cultural Exchanges Programme for the period 2022-2027*;

Article 1

Music and Dance

The Parties shall exchange music and dance ensembles and/or individual performing artists including classical and folk troupes. Dates and other details of such exchange will be mutually agreed upon by the Parties through diplomatic channels.

Article 2

Theatre

- a. The Parties shall encourage and facilitate exchange of theatre performances in both States and to participate in local and international theatre festivals on mutually agreed terms;
- b. The Parties shall exchange theatre journals and publications on a reciprocal basis between on mutually agreed terms.

Article 3

Exhibitions, Seminars and Conference

- a. The Parties shall exchange contemporary and modern art exhibitions on reciprocal basis, on mutually agreed terms;
- b. The Parties will invite experts from the other State to participate in international seminars, symposiums, conferences, camps, residencies etc. on culture and arts.

Article 4

Archaeology

- a. The Parties shall support cooperation in the field of protection, conservation and promotion of the cultural heritage of both States;

- b. The Parties shall exchange one expert each, in the field of protection and conservation of ancient monuments and archaeological sites, art objects and development of archaeological site museums for a two-week period, details of which shall be mutually agreed upon by the Parties through diplomatic channels.

Article 5

Archives

- a. The Parties shall promote exchange of information and documentation concerning the history of Romania in the archives of India and the history of India in the archives of Romania, as well as copies of documents (digital copies) of interest to the Parties in order to replenish in respective collections. Modalities will be worked out through mutual consultations;
- b. The Parties shall exchange experts for a period of one week in each case, in the field of Records Management, Archives Administration and Conservation of Records, digitization and digital preservation of records;
- c. The National Archives of Romania will provide professional training courses to officials of National Archives of India. Similarly, the National Archives of India will provide professional training facilities to officials of Romania in the courses run by School of Archival Studies.

Article 6

Library

- a. The Parties will exchange publications and other reading materials of mutual interest on reciprocal basis;
- b. The Parties will assist exchange of visits of library experts reciprocally with a view to promote library activities between both States. Details shall be established through diplomatic channels.

Article 7

Museums

- a. The National Museums of both Parties will exchange exhibitions, museum exhibits and museums' personnel. Exhibitions may also be organized jointly by the respective museums. Details shall be finalized through diplomatic channels;
- b. The Parties shall promote the exchange of the museum's personals/experts including Curators, Deputy Curators, Research Officer, Assistant Curators, Conservators, for a period of four weeks to share the knowledge and expertise in respective fields;
- c. The Parties shall promote the exchange of art publications.

Article 8

Literature

- a. The Parties shall exchange delegations of writers on reciprocal basis. Details of such visits shall be mutually decided by the Parties through diplomatic channels;
- b. The Parties shall promote the translation of literary works of established writers and poets in both States.

Article 9

Research and Documentation

The Parties shall facilitate:

- a. study of the artistic heritage, folklore/folk traditions and narrative forms.
- b. devising creative activities for cognitive and skill development of the students;
- c. exploring possibilities of developing educational activities at Art Academies, Museums, Cultural Centres and Educational Institutions for children;
- d. development of audio-visual and printed educational materials for students and teachers to have better understanding of tangible and intangible art forms of both the States.

Article 10

Science Museums/ Centres

The Parties shall exchange one senior level Science Communication professional to study science museums/centres & non-formal science education programmes on reciprocal basis. The professional from Romania will visit India to study the National Council of Science Museums' (NCSM) programme for identifying and strengthening collaborative avenues for development of interactive science centre & non-formal science learning centres, etc. The duration of the visit will be one week each.

Article 11

Anthropology

The Parties shall exchange visits of experts in anthropology of different institutions of both States.

Article 12

Festivals

- a. The Parties shall conduct festivals dedicated to the other State, which shall include, on a reciprocal basis, tours of performing arts groups of each Party. The details of these tours and other activities included shall be determined on the basis of reciprocity;
- b. The Parties will inform each other about international Film Festivals to be held in their respective States.

Article 13

Mass Media

- a. The Parties encourage the exchange of programmes depicting various facets of life and culture in the two States through their respective radio and TV organization;
- b. The Parties shall endeavour to strengthen relation between their national broadcasting organizations by exchange of programmes, professionals and by utilizing training expertise and facilities available in each respective country. Details of such exchanges will be mutually agreed upon by the Parties through diplomatic channels.

Article 14

Youth Programmes

The Parties shall encourage the exchange of youth programmes, participation in youth festivals in either State, visits of the officials in charge of Youth Affairs, sharing of experience and expertise in areas of interest, through seminars and conferences organized in both States.

Article 15

Sports Programmes

- a. The Parties are open to any form of cooperation, such as exchanges of information, joint international activities, invitations to participate in sports events organized in both States, exchanges of technical staff and experts in the fields of sports, etc;
- b. The Parties will support direct contacts and collaboration between National Sports Federations. These are autonomous entities and can establish, by mutual consent, programs of collaboration, exchanges of sports teams, experts and information in the fields of sports;
- c. The Parties shall promote direct collaboration between national Olympic Committees of both States through exchanges of experience in the fields of sports and Olympism.

Article 16

Scholarships

The Parties shall grant each other, annually a number of 2 (two) scholarships for the summer courses on culture and civilization, organized by the two States. For the aforesaid scholarships, the candidates' files shall be transmitted to the concerned organization/institution through diplomatic channels.

Article 17

The Parties shall offer annually, on a mutual basis, 20 (twenty) scholarship-months for university studies or for research activities, except for medical specializations. The scholarship-months shall be split into periods of 3-10 months per applicant.

Article 18

Lectureships

The Parties shall sustain the study of Hindi language and culture in Romania, and of Romanian language and culture in the Republic of India and, through the functioning of Language, Literature, Culture and Civilisation Lectureships in the two States, in accordance with the terms agreed upon by the participating organizations of both Parties.

Article 19

General and Financial Provisions:

A. Exchange of individuals, delegations, exhibitions:

Each Party shall send to the other Party the resume of the delegations or individuals selected under this *Cultural Exchanges Programme* (including languages spoken and proposed itinerary), at least 2 (two) months in advance of the expected date of visit, and of the members of the artistic groups who will present a show, with 4 (four) months in advance. The receiving Party shall inform the other Party about agreeing to receive or to postpone the date, with at least one month before that event.

B. Exchange of exhibitions:

Separate agreements shall be reached between the Parties with regard to the organization of exhibitions. The sending Party shall inform the receiving Party about the technical details of the proposed exhibition. The necessary information for the elaboration of the corresponding catalogue must be sent 3 (three) months before the inauguration date. The art exhibits must arrive at their destination 15 (fifteen) days before the opening of the exhibition.

C. Exchange of materials:

Each contracting Party shall have the right to use the materials exchanged in the fields of information and mass-media in its own programmes. Such materials shall not be given by the receiving Party to a third Party.

D. Exchange of scholarship holders

(1) For the scholarship holders under Art. 16, the expenses shall be covered as follows:

- a. The receiving Party shall cover: exemption from the payment of the tuition fees, free accommodation and meals, the expenses for the cultural program (excepting the trips), in line with the conditions established by the organizing universities and with the internal legislation in force;
- b. The expenses for the international transport both ways shall be covered by the sending Party or by the applicants, according to the internal legislation in force.

(2) The expenses related to the scholarships under Art. 17 shall be covered as follows:

- a. The expenses for the international transportation both ways shall be covered by the sending Party or by the applicants, according to the internal legislation in force;
- b. The receiving Party shall cover:
 - monthly allowance, in accordance with the internal legislation in force; the amount of this allowance shall be communicated through diplomatic channels;
 - exemption from the payment of the tuition fees;
 - free accommodation in university hostels and access to university cafeterias, under the same conditions as for its own students.

(3) For the scholarship holders under Art. 17, the receiving Party shall provide medical assistance in case of medical-surgical emergencies and diseases with endemo-epidemic potential, in keeping with the legislation in force in the receiving State.

E. Lectureships

The expenses referred to supporting Romanian language and literature Lectureship and Hindi language and literature Lectureship shall be covered as follows:

- a. the sending Party shall cover the costs of the international transportation both ways;
- b. the receiving Party shall cover the pecuniary rights to the lecturer, at the same level as for its own teachers with the same educational background and professional experience, free accommodation (excepting the utilities expenses) offered at the host institution, and shall provide medical assistance in case of medical-surgical emergencies and diseases with endemo-epidemic potential, in keeping with the legislation in force in the receiving State.

The receiving Party shall ensure the lecturer free residence permit.

F. Financing:

For visiting representatives of groups, delegations, performing groups to the other State, the sending Party shall provide for international travel expenses.

The receiving Party shall provide boarding, food and internal travel expenses, as well as emergency medical care in accordance with the national legislation in force.

G. One-month duration visits:

The sending Party shall provide international travel expenses in respect of their performing groups and delegation in case of visits for a period not exceeding one month. The receiving Party shall provide hospitality, which includes free boarding and lodging, internal travel expenses and shall provide medical care in case of illness, in accordance with the national legislation in force.

Article 20

Miscellaneous

Any dispute between the Parties arising out of the interpretation, application or implementation of this *Cultural Exchange Programme* shall be settled amicably through consultation or negotiations between the Parties.

The provisions of this *Cultural Exchanges Programme* shall not preclude the Parties from agreeing through the diplomatic channel, on other arrangements, which they may deem desirable.

This Program shall enter into force on the date of its signature thereof by the Parties and shall remain valid for a period of maximum 5 (five) years.

This Program may be modified by mutual consent of the Parties. The modifications shall be made in writing and shall enter into force in accordance with the procedure set up in paragraph 3.

The Parties can notify each other, at any time, through diplomatic channels, of their intention to terminate this Program. In this case, the termination shall take effect within 6 (six) months after the date of the receipt of the notification. The termination of this *Programme* cannot be made in the last six months of its validity. The termination of this *Programme* shall not prejudice the completion of any on-going activities and projects under this *Programme*, unless the Parties decide otherwise.

In witness whereof the undersigned being duly authorized thereto by their respective governments have signed the Cultural Exchange Programme.

Signed at New Delhi on 1st July, 2022, in two originals each in Hindi, Romanian and English languages, all texts being equally authentic. In case of any divergence of interpretation, the English text shall prevail.

**For the Government of
the Republic of India**

**For the Government of
Romania**

रोमानिया की सरकार
तथा
भारत गणराज्य की सरकार
के बीच
वर्ष 2022-2027 के लिए
सांस्कृतिक आदान-प्रदान कार्यक्रम

रोमानिया की सरकार तथा भारत गणराज्य की सरकार (जिन्हें इसके पश्चात् संयुक्त रूप से "दोनों पक्ष" और पृथक रूप से "पक्ष" कहा गया है);

30 अप्रैल, 1957 को नई दिल्ली में रोमानिया के लोकप्रिय गणराज्य की सरकार और भारत गणराज्य की सरकार के बीच हस्ताक्षरित सांस्कृतिक संबंधों पर करार के कार्यान्वयन के कार्य क्षेत्र का स्मरण करते हुए; और

दोनों पक्ष के बीच सांस्कृतिक संबंधों को प्रगाढ़ बनाने के लिए उनके बीच मैत्रीपूर्ण संबंधों को सुदृढ़ करने की इच्छा से;

वर्ष 2022-2027 की अवधि के लिए निम्नलिखित सांस्कृतिक आदान-प्रदान कार्यक्रम पर सहमत हुई हैं :

अनुच्छेद 1

संगीत और नृत्य

दोनों पक्ष, शास्त्रीय और लोक मंडलियों सहित संगीत और नृत्य मंडलियों और/या व्यक्तिगत रूप से कला प्रस्तुति करने वाले कलाकारों, प्रत्येक का अधिकतम 10 दिनों की अवधि के लिए आदान-प्रदान करेंगे। ऐसे आदान-प्रदान की तारीखें और अन्य व्यौरे राजनयिक चैनलों के माध्यम से दोनों पक्ष द्वारा परस्पर सहमति के आधार पर निर्धारित किए जाएंगे।

अनुच्छेद 2

रंगमंच

क. दोनों पक्ष, परस्पर रूप से सहमत शर्तों पर दोनों देशों में रंगमंच प्रस्तुतियों के आदान-प्रदान और स्थानीय और अंतरराष्ट्रीय रंगमंच महोत्सवों में सहभागिता को प्रोत्साहित करेंगे और इसे सुविधाजनक बनाएंगे।

ख. दोनों पक्ष, परस्पर रूप से सहमत शर्तों पर दोनों देशों के बीच पारस्परिक आधार पर रंगमंच संबंधी पत्रिकाओं और प्रकाशनों का आदान-प्रदान करेंगे।

अनुच्छेद 3

प्रदर्शनियां, संगोष्ठियां और सम्मेलन

क. दोनों पक्ष, आपसी रूप से सहमत शर्तों पर पारस्परिक आधार पर दोनों देशों के बीच समकालीन और आधुनिक कला प्रदर्शनियों का आदान-प्रदान करेंगे।

ख. दोनों पक्ष, संस्कृति और कला पर अंतरराष्ट्रीय संगोष्ठियों, विचार-गोष्ठियों, सम्मेलनों, शिविरों, आवासीय कार्यक्रमों आदि में भाग लेने के लिए दूसरे देश के विशेषज्ञों को आमंत्रित करेंगे।

अनुच्छेद 4

पुरातत्वविज्ञान

क. दोनों पक्ष, दोनों देशों की सांस्कृतिक विरासत की सुरक्षा, संरक्षण और संवर्धन के क्षेत्र में सहयोग का समर्थन करेंगे।

ख. दोनों पक्ष, दो सप्ताह की अवधि के लिए प्राचीन स्मारकों और पुरातात्त्विक स्थलों, कला वस्तुओं की सुरक्षा और संरक्षण तथा पुरातात्त्विक स्थल संग्रहालयों के विकास के क्षेत्र में प्रत्येक के लिए एक-एक विशेषज्ञ का आदान-प्रदान करेंगे, जिसके ब्यौरे राजनयिक चैनलों के माध्यम से दोनों पक्ष द्वारा परस्पर रूप से तय किए जाएंगे।

अनुच्छेद 5

अभिलेखागार

क. दोनों पक्ष, संबंधित संग्रहों में पुनः पूर्ति के लिए रोमानिया के अभिलेखागार में भारत के इतिहास और भारत के अभिलेखागार में रोमानिया के इतिहास से संबंधित सूचना और प्रलेखन के साथ-साथ दोनों पक्ष के हितों से संबंधित दस्तावेज की प्रतियों (डिजिटल प्रतियों) का आदान-प्रदान करेंगे। कार्य प्रणालियां परस्पर परामर्श के माध्यम से तय की जाएंगी।

ख. दोनों पक्ष, अभिलेख प्रबंधन, अभिलेखागार प्रशासन और अभिलेखों के संरक्षण, अभिलेखों के डिजिटीकरण एवं डिजिटल परिरक्षण के क्षेत्र में, प्रत्येक मामले में एवं, सप्ताह की अवधि के लिए विशेषज्ञों का आदान-प्रदान करेंगे।

ग. रोमानिया का राष्ट्रीय अभिलेखागार भारत के राष्ट्रीय अभिलेखागार के अधिकारियों को व्यावसायिक प्रशिक्षण पाठ्यक्रम सुविधाएं प्रदान करेगा। इसी प्रकार, भारत का राष्ट्रीय अभिलेखागार अभिलेखीय अध्ययन विद्यालय द्वारा संचालित पाठ्यक्रमों में रोमानिया के अधिकारियों को व्यावसायिक प्रशिक्षण सुविधाएं प्रदान करेगा।

अनुच्छेद 6

पुस्तकालय

क. दोनों पक्ष, पारस्परिक आधार पर एक-दूसरे के हित के प्रकाशनों और अन्य पठन सामग्रियों का आदान-प्रदान करेंगे।

ख. दोनों पक्ष, दोनों देशों के बीच पुस्तकालय कार्यकलापों को प्रोत्साहित करने के उद्देश्य से परस्पर रूप से पुस्तकालय विशेषज्ञों के दौरों के आदान-प्रदान में मदद करेंगे। व्यौरों को राजनयिक चैनलों के माध्यम से अंतिम रूप दिया जाएगा।

अनुच्छेद 7

संग्रहालय

क. दोनों पक्ष के राष्ट्रीय संग्रहालय प्रदर्शनियों, संग्रहालय प्रदर्शों तथा संग्रहालय कार्मिकों का आदान-प्रदान करेंगे। संबंधित संग्रहालयों द्वारा संयुक्त रूप से प्रदर्शनियां भी आयोजित की जा सकती हैं। व्यौरों को राजनयिक चैनलों के माध्यम से अंतिम रूप दिया जाएगा।

ख. दोनों पक्ष संबंधित क्षेत्रों में ज्ञान और विशेषज्ञता को साझा करने के लिए चार सप्ताह की अवधि के लिए संग्रहाध्यक्षों, उप संग्रहाध्यक्षों, अनुसंधान अधिकारियों, सहायक संग्रहाध्यक्षों, संरक्षकों सहित संग्रहालय के कार्मिकों/विशेषज्ञों के आदान-प्रदान को बढ़ावा देंगे।

ग. दोनों पक्ष कला प्रकाशनों के आदान-प्रदान को बढ़ावा देंगे।

अनुच्छेद 8

साहित्य

क. दोनों पक्ष, पारस्परिक आधार पर एक लेखक प्रतिनिधिमंडल का आदान-प्रदान करेंगे। ऐसे दौरों के द्वारा राजनयिक चैनलों के माध्यम से दोनों पक्ष द्वारा परस्पर रूप से तय किए जाएंगे।

ख. दोनों पक्ष, दोनों देशों के प्रतिष्ठित लेखकों और कवियों की साहित्यिक कृतियों के अनुवाद को प्रोत्साहित करेंगे।

अनुच्छेद 9

अनुसंधान और प्रलेखन

दोनों पक्ष निम्नलिखित को सुविधाजनक बनाएंगे :

क कलात्मक विरासत, लोक साहित्य/लोक परम्परा तथा कथा रूपों का अध्ययन।

ख विद्यार्थियों के ज्ञानात्मक तथा कौशल विकास के लिए रचनात्मक कार्यकलाप तैयार करना।

ग बच्चों के लिए कला अकादेमियों, संग्रहालयों, सांस्कृतिक केन्द्रों और शैक्षणिक संस्थाओं में शैक्षणिक कार्यकलापों को विकसित करने की संभावनाओं का पता लगाना।

घ दोनों देशों के मूर्त और अमूर्त कला रूपों की बेहतर समझ के लिए विद्यार्थियों और अध्यापकों के लिए श्रव्य-दश्य तथा मुद्रित शैक्षिक सामग्रियों का विकास करना।

अनुच्छेद 10

विज्ञान संग्रहालय/केन्द्र

दोनों पक्ष, पारस्परिक आधार पर विज्ञान संग्रहालयों/केन्द्रों/ एवं अनौपचारिक विज्ञान शिक्षा कार्यक्रमों के अध्ययन के लिए वरिष्ठ स्तर के एक विज्ञान संचार व्यावसायिक का आदान-प्रदान करेंगे। पारस्परिक सहभागिता विज्ञान केन्द्रों एवं अनौपचारिक विज्ञान शिक्षण केन्द्रों आदि के विकास हेतु सहयोगात्मक अवसरों की पहचान और सुदृढ़ीकरण के लिए राष्ट्रीय विज्ञान संग्रहालय परिषद (एनसीएसएम) कार्यक्रम का अध्ययन करने के लिए रोमानिया से व्यावसायिक भारत का दौरा करेंगे। प्रत्येक के लिए दौरे की अवधि एक सप्ताह होगी।

अनुच्छेद 11

मानवविज्ञान

दोनों पक्ष, दोनों देशों के विभिन्न संस्थानों के मानवविज्ञान विशेषज्ञों के दौरों का आदान-प्रदान करेंगे।

अनुच्छेद 12

महोत्सव

क. दोनों पक्ष, पारस्परिक आधार पर दूसरे देश को समर्पित महोत्सव आयोजित करेंगे, जिसमें प्रत्येक पक्ष के मंचकला समूहों के दौरों का आदान-प्रदान शामिल होगा। शामिल किए गए इन दौरों और अन्य कार्यकलापों के ब्यौरे पारस्परिकता के आधार पर निर्धारित किए जाएंगे।

ख. दोनों पक्ष, एक-दूसरे को उनके संबंधित देशों में आयोजित होने वाले अंतरराष्ट्रीय फिल्म महोत्सवों के संबंध में सूचित करेंगे।

अनुच्छेद 13

जन संचार

- क) दोनों पक्ष, अपने संबंधित रेडियो और टेलीविजन संगठन के माध्यम से दोनों देशों के जीवन और संस्कृति के विविध पहलुओं का चित्रण करने वाले कार्यक्रमों का आदान-प्रदान करेंगे।
- ख) दोनों पक्ष, अपने-अपने देश में उपलब्ध प्रशिक्षण विशेषज्ञता तथा उपलब्ध सुविधाओं का उपयोग करते हुए और कार्यक्रमों, व्यावसायिकों के आदान-प्रदान द्वारा अपने राष्ट्रीय प्रसारण संगठनों के बीच संबंध मजबूत करने के प्रयास करेंगे। ऐसे आदान-प्रदान के ब्यौरे राजनयिक चैनलों के माध्यम से दोनों पक्ष द्वारा परस्पर सहमति से निर्धारित किए जाएंगे।

अनुच्छेद 14

युवा कार्यक्रम

दोनों पक्ष, युवा कार्यक्रमों के आदान-प्रदान, एक-दूसरे के देश में युवा महोत्सवों में भागीदारी, युवा कार्य के प्रभारी अधिकारियों के दौरे, दोनों देशों में आयोजित संगोष्ठियों और सम्मेलनों के माध्यम से हित के क्षेत्रों में अनुभव और विशेषज्ञता को साझा करेंगे।

अनुच्छेद 15

खेल कार्यक्रम

क. दोनों पक्ष, किसी भी प्रकार के सहयोग के लिए तैयार हैं जैसे कि सूचना का आदान-प्रदान, संयुक्त अंतरराष्ट्रीय कार्यकलाप, दोनों देशों में आयोजित खेल कार्यक्रमों में भाग लेने हेतु आमंत्रण, तकनीकी स्टाफ और खेल के क्षेत्र से संबंधित विशेषज्ञों का आदान-प्रदान आदि;

ख. दोनों पक्ष, राष्ट्रीय खेल परिसंघों के बीच प्रत्यक्ष संबंधों और सहयोग का समर्थन करेंगे। ये स्वायत्त संस्थान हैं और आपसी सहमति से सहयोग के कार्यक्रमों, खेल टीमों, विशेषज्ञों और खेल क्षेत्र में सूचना के आदान-प्रदान की व्यवस्था कर सकते हैं।

ग. दोनों पक्ष, खेल और ओलिम्पिक्स के क्षेत्रों में अनुभव के आदान-प्रदान के माध्यम से दोनों देशों की राष्ट्रीय ओलिम्पिक्स समितियों के बीच प्रत्यक्ष सहयोग को बढ़ावा देंगे।

अनुच्छेद 16

छात्रवृत्तियां

दोनों पक्ष, एक-दूसरे को, दोनों राज्यों द्वारा आयोजित संस्कृति एवं सभ्यता संबंधी ग्रीष्म पाठ्यक्रमों के लिए 2 (दो) छात्रवृत्तियां वार्षिक रूप से प्रदान करेंगे। पूर्वोक्त छात्रवृत्तियों के लिए अन्यर्थी की फाइल राजनायिक चैनलों के माध्यम से संबंधित संगठन/संस्था को अंतरित की जाएगी।

अनुच्छेद 17

दोनों पक्ष, वार्षिक रूप से, परस्पर आधार पर, चिकित्सा विशेषज्ञताओं के अतिरिक्त विश्वविद्यालय अध्ययनों या शोध कार्यकलापों के लिए 20 (बीस) छात्रवृत्ति-माह प्रदान करेंगे। ये छात्रवृत्ति माह प्रति आवेदक 3 से 10 माह की अवधि में बांटे जाएंगे।

अनुच्छेद 18

प्राध्यापक पद

दोनों पक्ष, दोनों पक्षों के भागीदार संगठनों द्वारा सहमत शर्तों के अनुरूप, दोनों देशों में भाषा, साहित्य, संस्कृति और सभ्यता संबंधी प्राध्यापक पदों के कार्यकरण के माध्यम से रोमानिया में हिंदी भाषा और संस्कृति के अध्ययन तथा भारत गणराज्य में रोमानियाई भाषा और संस्कृति के अध्ययन को कायम रखेंगे।

अनुच्छेद 19

सामान्य तथा वित्तीय प्रावधान

क. व्यक्तियों, शिष्टमंडलों, प्रदर्शनियों का आदान-प्रदान :

प्रत्येक पक्ष, इस सांस्कृतिक आदान-प्रदान कार्यक्रम के तहत चुने गए प्रतिनिधिमंडलों अथवा व्यक्तियों के दौरों का जीवन-वृत्त (बोली जाने वाली भाषाओं तथा प्रस्तावित यात्रा कार्यक्रम सहित) दौरे की संभावित तारीख से कम से कम 2 (दो) माह पूर्व और कार्यक्रम प्रस्तुत करने वाले कलाकार समूहों के सदस्यों का जीवन-वृत्त 4 (चार) माह पूर्व दूसरे पक्ष को भेजेगा। मेजबान पक्ष, दूसरे पक्ष को कम से कम एक माह पहले उक्त तारीख की स्वीकृति अथवा तारीख आगे बढ़ाने की सूचना देगा।

ख. प्रदर्शनियों का आदान-प्रदान :

प्रदर्शनियों के आयोजन के संबंध में दोनों पक्ष के बीच अलग से करार किये जाएंगे। प्रेषक पक्ष प्रस्तावित प्रदर्शनी के तकनीकी विवरण के बारे में मेजबान पक्ष को सूचित करेगा। समरूप सूचीपत्र के विस्तार संबंधी आवश्यक सूचना उदघाटन की तारीख से 3 (तीन) महीने पहले अवश्य भेजी जानी चाहिए। कला प्रदर्श, प्रदर्शनी शुरू होने से 15 (पन्द्रह) दिन पहले उनके गंतव्य स्थल तक अवश्य पहुँच जाने चाहिए।

ग. सामग्रियों का आदान-प्रदान :

प्रत्येक संविदाकारी पक्ष को सूचना, जन संचार के क्षेत्रों में आदान-प्रदान की गई सामग्रियों का उपयोग अपने कार्यक्रमों में करने का अधिकार होगा और ऐसी सामग्रियों को मेजबान पक्ष द्वारा किसी तृतीय पक्ष को नहीं दिया जाना चाहिए।

घ. छात्रवृत्तिधारकों का आदान-प्रदान

(1) अनुच्छेद 16 के अंतर्गत छात्रवृत्ति धारकों के लिए, व्यय निम्नानुसार कवर किए जाएंगे :

क. मेजबान पक्ष : आयोजनकर्ता विश्वविद्यालयों द्वारा निर्धारित शर्तों और आंतरिक रूप से लागू कानून के अनुसार शिक्षण शुल्क के भुगतान से छूट, नि-शुल्क आवास और भोजन, सांस्कृतिक कार्यक्रम (दौरों के अतिरिक्त) के लिए व्यय को कवर करेगा;

ख. दोनों ओर के अंतरराष्ट्रीय परिवहन हेतु किया जाने वाला व्यय प्रेषक पक्ष या आवेदनकर्ताओं द्वारा, आंतरिक रूप से लागू कानून के अनुसार कवर किया जाएगा।

(2) अनुच्छेद 17 के अंतर्गत छात्रवृत्तियों से संबंधित व्यय निम्नानुसार कवर किया जाएगा:

क. दोनों ओर के अंतरराष्ट्रीय परिवहन हेतु किया जाने वाला व्यय प्रेषक पक्ष या आवेदनकर्ताओं द्वारा, आंतरिक रूप से लागू कानून के अनुसार कवर किया जाएगा;

ख. मेजबान पक्ष निम्नलिखित को कवर करेगा :

- आंतरिक रूप से लागू कानून के अनुरूप मासिक भत्ता; इस भत्ते की राशि की सूचना राजनयिक चैनलों के माध्यम से दी जाएगी;
 - शिक्षण शुल्क के भुगतान से छूट
 - अपने स्वयं के विद्यार्थियों पर लागू समान शर्तों के अंतर्गत, विश्वविद्यालय के छात्रावासों में निःशुल्क आवास और विश्वविद्यालय के कैफेटेरिया में निःशुल्क पहुंच।
- (3) अनुच्छेद 17 के अंतर्गत छात्रवृत्तिधारकों के लिए मेजबान पक्ष आपातकालीन परिस्थितियों और स्थानिक-महामारी के परिमाण की बीमारियों की स्थिति में चिकित्सा सहायता प्रदान करेगा जो मेजबान पक्ष में लागू कानून के अनुरूप होगी।

ड. लेक्चरशिप

रोमानियाई भाषा और साहित्य लेक्चरशिप तथा हिंदी भाषा और साहित्य लेक्चरशिप की सहायता हेतु संदर्भित व्यय निम्नानुसार कवर किया जाएगा:

क. प्रेषक पक्ष दोनों तरफ अंतरराष्ट्रीय परिवहन की लागत को कवर करेगा;

ख. मेजबान पक्ष व्याख्याता हेतु, समान शैक्षिक पृष्ठभूमि और व्यावसायिक अनुभव वाले उनके स्वयं के अध्यापकों के समान स्तर पर प्रदान किए जाने वाले आर्थिक अधिकारों को कवर करेगा जो उसी स्तर पर कवर किए जाएंगे, मेजबान संस्था द्वारा प्रदान किया जाना वाला मुफ्त आवास (उपयोज्य वस्तुओं के व्यय के अतिरिक्त), और चिकित्सा-सर्जिकल आपातकालीन परिस्थितियों और स्थानिक-महामारी के परिमाण की बीमारियों के मामले में चिकित्सा सहायता भी प्रदान करेगा जो मेजबान पक्ष में लागू कानून के अनुरूप होंगी।

मेजबान पक्ष व्याख्याता के लिए निःशुल्क आवास परमिट सुनिश्चित करेगा।

च. वित्तीय व्यवस्था :

अन्य देश का दौरा करने वाले समूहों, प्रतिनिधिमंडलों, मंचकला समूहों के प्रतिनिधियों के लिए प्रेषक पक्ष अंतरराष्ट्रीय यात्रा व्यय प्रदान करेगा।

मेजबान पक्ष, आवास, भोजन तथा आंतरिक यात्रा व्यय के साथ-साथ आकस्मिक चिकित्सा व्यय वहन करेगा जो प्रवृत्त राष्ट्रीय कानून के अनुरूप होगा।

छ. एक माह अवधि के दौरे :

प्रेषक पक्ष, एक माह से अधिक की अवधि के दौरे के मामले में अपने मंचकला समूहों और प्रतिनिधिमंडल से संबंधित अंतरराष्ट्रीय यात्रा व्यय प्रदान करेगा। मेजबान पक्ष, आतिथ्य प्रदान करेगा, जिसमें निःशुल्क आवास एवं भोजन, आंतरिक यात्रा व्यय शामिल हैं और अस्वस्थता के मामले में चिकित्सा देखभाल भी प्रदान करेगा जो प्रवृत्त राष्ट्रीय कानून के अनुरूप होगा।

अनुच्छेद 20

विविध

दोनों पक्ष के बीच इस सांस्कृतिक आदान-प्रदान कार्यक्रम की व्याख्या, अनुप्रयोग या कार्यान्वयन से उत्पन्न होने वाले, किसी भी विवाद का निपटारा दोनों पक्ष के बीच परामर्श या बातचीत के जरिए सौहार्दपूर्ण तरीके से किया जाएगा।

इस सांस्कृतिक आदान-प्रदान कार्यक्रम के उपबंध दोनों पक्ष को अन्य व्यवस्थाओं पर, जिसे वे वांछित समझें, राजनयिक चैनलों के माध्यम से सहमत होने के लिए बाधित नहीं करेंगे।

यह कार्यक्रम दोनों पक्षों द्वारा इस पर हस्ताक्षर करने की तारीख को प्रभावी होगा और अधिकतम 5 (पांच) वर्ष की अवधि के लिए वैध रहेगा।

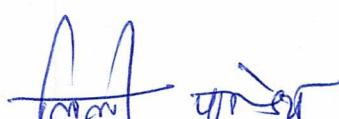
यह कार्यक्रम दोनों पक्ष की आपसी सहमति से संशोधित किया जा सकता है। ये संशोधन लिखित रूप में किए जाएंगे और पैराग्राफ 3 में निर्धारित प्रक्रिया के अनुरूप लागू किए जाएंगे।

दोनों पक्ष किसी भी समय पर, राजनयिक चैनलों के माध्यम से एक-दूसरे को इस कार्यक्रम को समाप्त करने के उनके आशय की सूचना दे सकते हैं। इस मामले में, कार्यक्रम की समाप्ति इस अधिसूचना की प्राप्ति की तारीख के पश्चात 6 (छः) माह के भीतर प्रभावी होगी। इस कार्यक्रम की समाप्ति से इस सांस्कृतिक आदान-प्रदान कार्यक्रम के अंतर्गत किसी भी जारी कार्यक्रम और परियोजना के समापन पर प्रतिकूल प्रभाव नहीं पड़ेगा जब तक दोनों पक्ष कोई अन्यथा निर्णय न लें।

इसके साक्ष्यस्वरूप अधोहस्ताक्षरियों ने अपनी-अपनी सरकारों द्वारा विधिवत रूप से प्राधिकृत प्रतिनिधियों के रूप में सांस्कृतिक आदान-प्रदान कार्यक्रम पर हस्ताक्षर किए हैं।

इस कार्यक्रम पर 1 जुलाई, 2022 को नई दिल्ली में रोमानियाई, हिंदी और अंग्रेजी भाषाओं में, प्रत्येक की दो मूल प्रतियों पर हस्ताक्षर किए गए। इसके सभी पाठ समान रूप से प्रामाणिक हैं। निर्वचन में किसी विभेद की स्थिति में, अंग्रेजी पाठ मान्य होगा।

रोमानिया सरकार की ओर से

भारत गणराज्य की सरकार
की ओर से

**PROGRAM DE SCHIMBURI CULTURALE
ÎNTRE
GUVERNUL REPUBLICII INDIA
SI
GUVERNUL ROMÂNIEI
PENTRU PERIOADA 2022-2027**

Guvernul Republicii India și Guvernul României (denumite în continuare “Părți” și individual “Parte”),

având în vedere obiectivul implementării *Acordului privind relațiile culturale între Guvernul Republicii Populare Române și Republica India*, semnat la New Delhi, la 30 aprilie 1957,

dorind întărirea relațiilor de prietenie dintre Părți cu scopul aprofundării relațiilor culturale dintre ele,
au convenit următorul *Program de schimburi culturale pentru perioada 2022-2027*:

Articolul 1

Muzică și dans

Părțile vor face schimb de ansambluri și/sau artiști din domeniul muzicii și al dansului, inclusiv formații din domeniul muzicii clasice și al folclorului. Datele și alte detalii referitoare la aceste schimburi vor fi convenite de Părți pe canale diplomatice.

Articolul 2

Teatru

- Părțile vor încuraja și facilita schimbul de spectacole de teatru în ambele State și participarea la festivaluri de teatru locale și internaționale. Termenii schimburilor vor fi conveniți de comun acord.
- Părțile vor face schimb de reviste și publicații din domeniul teatrului, pe bază de reciprocitate, în condiții agreate de comun acord.

Articolul 3

Expoziții, seminarii și conferințe

- Părțile vor face schimb de expoziții de artă modernă și contemporană, pe bază de reciprocitate, în condiții agreate de comun acord;
- Părțile vor invita experți din celălalt Stat pentru a participa la manifestări cu caracter internațional (seminarii, simpozioane, conferințe, tabere, rezidențe etc.) din domeniul culturii și artelor.

Articolul 4

Arheologie

- Părțile vor sprijini cooperarea în domeniul protecției conservării și promovării patrimoniului cultural al ambelor State;
- Părțile vor face schimburi, pentru o perioadă de două săptămâni, de căte un expert fiecare, din domeniul protecției și conservării monumentelor antice, al siturilor arheologice, al obiectelor de artă și al dezvoltării de muzee arheologice *in situ*. Detaliile acestor schimburi vor fi convenite de comun acord de Părți, pe canale diplomatice.

Articolul 5

Arhive

- a) Părțile vor promova schimbul de informații și de documente referitoare la istoria Indiei în arhivele din România și la istoria României în arhivele din India, precum și schimbul de copii (digitale) de interes pentru Părți pentru completarea respectivelor lor colecții. Modalitățile de schimb vor fi stabilite prin consultări reciproce;
- b) Părțile vor face schimb de către un expert, pentru perioade de către o săptămână, în domeniul managementului inventarierii, al administrației arhivelor, al păstrării documentelor și al digitalizării și stocării digitale a documentelor;
- c) Arhivele Naționale ale Indiei vor asigura calificarea profesională pentru oficialii din România care participă la cursurile organizate de Școala de Studii Arhivistice. În mod similar, Arhivele Naționale ale României vor asigura cursuri de calificare profesională pentru oficialii Arhivelor Naționale ale Indiei.

Articolul 6

Biblioteci

- a) Părțile vor face schimb de publicații și materiale documentare de interes pentru ambele State, pe bază de reciprocitate;
- b) Părțile vor sprijini schimbul de vizite ale experților în biblioteconomie, pe bază de reciprocitate, pentru promovarea activităților din domeniul bibliotecilor din ambele State. Detaliile vor fi stabilite pe canale diplomatice.

Articolul 7

Muzeee

- a) Muzeele Naționale ale ambelor Părți vor face schimb de expoziții, exponate și personal muzeal. Expozițiile pot fi organizate și în comun de respectivele muzee. Detaliile vor fi stabilite pe canale diplomatice;
- b) Părțile vor promova schimburile de personal muzeal/experți, inclusiv de curatori, curatori adjuncți, asistenți de cercetare, asistenți curatori și conservatori pentru o perioadă de patru săptămâni, pentru schimb de experiență și cunoștințe în aceste domenii;
- c) Părțile vor promova schimburile de publicații de artă.

Articolul 8

Literatură

- a) Părțile vor face schimb de delegații de scriitori, pe bază de reciprocitate. Detaliile vizitelor vor fi convenite de comun acord de Părți, pe canale diplomatice;
- b) Părțile vor promova traducerile operelor literare ale scriitorilor și poetilor consacrați din ambele State.

Articolul 9

Cercetare și documentare

Părțile vor facilita:

- a) studiul patrimoniului artistic, al tradițiilor folclorice și al formelor narative;
- b) realizarea de activități creative pentru dezvoltarea cognitivă și a aptitudinilor studenților;
- c) explorarea posibilităților de a dezvolta activități educaționale în cadrul academiilor de artă, al muzeelor, al centrelor culturale și al instituțiilor de educație pentru copii;

d) dezvoltarea de materiale audio-vizuale și tipărite pentru studenți și profesori, cu scopul înțelegerei formelor de artă tangibilă și intangibilă din cele două State.

Articolul 10

Muzeee/centre științifice

Părțile vor face schimb de către un expert din domeniul comunicării științifice pentru a studia muzeele/centrele științifice și programele alternative de educație din domeniul științei. Expertul din România va vizita India pentru a studia programul Consiliului Național al Muzeelor Științifice (NCSM), pentru identificarea și consolidarea căilor de colaborare în vederea dezvoltării unor centre științifice interactive și de învățare alternativă. Durata vizitelor va fi de către o săptămână fiecare.

Articolul 11

Antropologie

Părțile vor face schimb de vizite de experți în domeniul antropologiei din diferite instituții ale ambelor State.

Articolul 12

Festivaluri

- a) Părțile vor organiza festivaluri dedicate celuilalt Stat, manifestări care vor include, pe bază de reciprocitate, turnee ale grupurilor artistice ale fiecărei Părți. Detaliile acestor turnee și ale altor activități vor fi stabilite pe bază de reciprocitate;
- b) Părțile se vor informa reciproc despre festivalurile internaționale de film care sunt organizate în Statele lor.

Articolul 13

Mass media

- a) Părțile încurajează schimbul de programe care prezintă diverse aspecte ale vieții și culturii din cele două State, prin intermediul organizațiilor lor de radio și televiziune;
- b) Părțile vor încuraja întărirea relațiilor între organizațiile lor naționale de radiodifuziune și televiziune prin schimbul de programe și experți, precum și prin utilizarea expertizei de calificare profesională și a facilităților existente în statul respectiv. Detaliile acestor schimburi vor fi stabilite de comun acord, de cele două Părți, pe canale diplomatice.

Articolul 14

Programe de tineret

Părțile vor încuraja schimbul de programe de tineret, participarea la festivaluri de tineret din cele două State, vizite ale oficialilor responsabili cu probleme de tineret, schimbul de experiență și expertiză, pe teme de interes, prin seminarii și conferințe organizate în ambele State.

Articolul 15

Programe în domeniul Sportului

- a) Părțile sunt deschise oricărora forme de cooperare, cum ar fi schimbul de informații, acțiuni comune internaționale, invitații la acțiunile sportive organizate în cele două State, schimburi de tehnicieni și specialiști în domeniul sportului etc;
- b) Părțile vor susține contactul direct și colaborarea dintre federațiile sportive naționale. Acestea reprezintă entități autonome și pot stabili de comun acord programe de colaborare, schimburi de echipe sportive, specialiști și informații din domeniul sportului;
- c) Părțile vor promova dezvoltarea cooperării directe între comitetele olimpice naționale din cele două State, prin schimburi de experiență în domeniul olimpismului și sportului.

Articolul 16

Burse

Părțile își vor acorda anual, în regim de reciprocitate, 2 (două) burse pentru participarea la cursurile de vară de cultură și civilizație, organizate de cele două State. Dosarele candidaților vor fi transmise instituțiilor competente pe cale diplomatică.

Articolul 17

Părțile își vor oferi anual, în regim de reciprocitate, 20 (douăzeci) de luni-bursă pentru studii universitare sau pentru stagii de cercetare, exceptând specializările din domeniul sănătate. Lunile-bursă vor fi împărțite în perioade de 3 până la 10 luni per candidat.

Articolul 18

Lectorate

Părțile vor susține studiul limbii și culturii hindi în România și studiul limbii și culturii române în Republica India, prin funcționarea de lectorate de limbă, literatură, cultură și civilizație în cele două State, în conformitate cu termenii conveniți de organizațiile participante ale ambelor Părți.

Articolul 19

Prevederi generale și financiare:

A. Schimb de persoane, delegații și expoziții:

Fiecare Parte va comunica celeilalte Părți prezentarea delegațiilor sau persoanelor selectate în baza acestui *Program de Schimburi Culturale* (incluzând limbile vorbite și itinerarul propus), cu cel puțin 2 (două) luni înainte de data propusă pentru sosire, iar al membrilor grupurilor artistice care vor prezenta un spectacol, cu 4 (patru) luni în avans. Partea primitoare va informa cealaltă Parte referitor la acceptarea sau amânarea datei, cu cel puțin o lună înainte de eveniment.

B. Schimb de expoziții:

Organizarea expozițiilor va fi stabilită prin acorduri separate între cele două Părți. Partea trimițătoare va comunica Părții primitoare detaliile tehnice ale expoziției propuse. Informațiile necesare elaborării catalogului expozițional vor fi transmise cu 3 (trei) luni înainte de data vernisajului. Expozițiile de artă vor ajunge la destinație cu 15 (cincisprezece) zile înainte de deschiderea expoziției.

C. Schimb de materiale:

Fiecare Parte va avea dreptul de a utiliza materialele primite din domeniul informațiilor și mass-media în programele proprii.

Acste materiale nu vor fi transmise de Partea primitoare unei terțe Părți.

D. Schimb de bursieri

- (1) Pentru bursierii prevăzuți la art. 16, cheltuielile vor fi acoperite după cum urmează:
- a) Partea primitoare va suporta: scutirea de la plata taxelor de școlarizare, cazare și masă gratuită, cheltuielile pentru programul cultural (cu excepția excursiilor), în conformitate cu condițiile stabilite de universitățile organizatoare și cu legislația internă în vigoare în fiecare Stat;
 - b) Cheltuielile pentru transportul internațional dus-întors vor fi suportate de Partea trimițătoare sau de candidați, în conformitate cu legislația internă în vigoare în fiecare Stat.
- (2) Pentru bursierii prevăzuți la art. 17, cheltuielile vor fi acoperite după cum urmează:
- a) Costurile de transport internațional dus-întors vor fi suportate de Partea trimițătoare sau de candidați, în conformitate cu legislația internă în vigoare în fiecare Stat;
 - b) Partea primitoare va acoperi:
 - Bursă lunară, în conformitate cu legislația internă în vigoare în fiecare Stat; cuantumul bursei va fi comunicat pe canale diplomatice;
 - Scutire de la plata taxelor de școlarizare;
 - Cazare gratuită în căminele studențești și acces la cantinele studențești, în aceleași condiții ca pentru studenții proprii.
- (3) Pentru bursierii prevăzuți la art. 17, partea primitoare va acorda asistență medicală în caz de urgențe medico-chirurgicale și boli cu potențial endemo-epidemic, în conformitate cu legislația în vigoare în Statul primitoar.

E. Lectorate:

Costurile de funcționare a lectoratului de limbă și literatură hindi și a lectoratului de limbă și literatură română vor fi suportate după cum urmează:

- a) Partea trimițătoare va acoperi costurile de transport internațional dus-întors;
- b) Partea primitoare va asigura salariul lectorului, la un nivel echivalent salariului profesorilor proprii cu aceeași pregătire academică și experiență profesională, cazare gratuită în spațiul pus la dispoziție de instituția gazdă (cu excepția cheltuielilor pentru utilități), și va acorda asistență medicală în caz de urgențe medico-chirurgicale și boli cu potențial endemo-epidemic, în conformitate cu legislația internă în vigoare. Partea primitoare va asigura lectorului permis de sedere gratuit.

F. Finanțare:

Pentru vizitele reprezentanților grupurilor, delegațiilor, grupurilor de artiști în cele două State, partea trimițătoare va asigura costurile de transport internațional. Partea primitoare va asigura cazarea, masa și costurile de transport intern, precum și asistență medicală în caz de urgență, în conformitate cu legislația națională în vigoare.

G. Vizite cu durata de o lună:

Partea trimițătoare va asigura transportul internațional pentru grupurile de artiști și delegații proprii pentru perioade care nu depășesc o lună. Partea primitoare va asigura cheltuielile de primire, care includ cazarea și masa, cheltuielile de transport intern și va acorda asistență medicală în caz de îmbolnăvire, în conformitate cu legislația națională în vigoare.

Articolul 20

Diverse

Orice neînțelegere între Părți cauzată de interpretarea, aplicarea sau implementarea acestui *Program de schimburi culturale* va fi rezolvată pe cale amiabilă prin consultare sau negociere între Părți.

Prevederile acestui *Program de schimburi culturale* nu exclud posibilitatea ca Părțile, pe canale diplomatice, să convină alte schimburi pe care le consideră necesare.

Programul va intra în vigoare la data semnării acestuia de către Părți și va rămâne în vigoare pentru o perioadă de maximum 5 (cinci) ani.

Programul poate fi modificat cu acordul Părților. Modificările vor fi făcute în scris și vor intra în vigoare în conformitate cu procedura prevăzută la alin. 3.

Părțile își pot notifica, în orice moment, pe canale diplomatice, intenția de a denunța prezentul *Program*. În acest caz, denunțarea își produce efectele în 6 (șase) luni de la data primirii notificării. *Programul* nu poate fi denunțat în ultimele 6 (șase) luni ale perioadei de valabilitate. Denunțarea *Programului de schimburi culturale* nu va avea efecte asupra activităților și proiectelor în curs realizate în cadrul *Programului*, în cazul în care Părțile nu decid altfel.

Drept care subsemnatii, pe deplin autorizați de către Guvernele lor respective, au semnat *Programul de Schimburi Culturale pentru perioada 2022-2027*.

Semnat la.....New Delhi.....în.....1 iulie 2022....., în două exemplare originale în limbile hindi, română și engleză, toate textele fiind egal autentice. În caz de divergențe de interpretare, textul în limba engleză va prevala.

**Pentru Guvernul
Republicii India**

**Pentru Guvernul
României**